

Varhaiskasvatuksen haitattomien kemikaalien green deal

–

Ohjeita hankintayksiköille,
ympäristömerkkien ja sertifiikaattien
käyttö todentamisessa

9.5.2023

Green deal –sopimuksella pyritään edelläkävijyyteen

Haitallisten aineiden vähentäminen varhaiskasvatuksen hankinnoissa

– kestävien hankintojen green deal –sopimuksella halutaan

- vähentää julkisten hankintojen kautta lasten altistumista haitallisille aineille varhaiskasvatuksen ympäristössä.
- lisätä pohjoismaisen ympäristömerkinnän saaneiden tuotteiden ja palveluiden saatavuutta markkinoilla.
- soveltaa niin sanotuista leludirektiivistä ja -laista tulevia alle 36 kuukauden ikäluokkaan kohdistuvia tiukempia kemikaalirajoituksia kaikkien lelujen ja lastenhoitotarvikkeiden hankinnoissa. *Kalusteissa tämä tarkoittaa esim. pienten lasten formaldehydirajan laajentamista koskemaan kaikkia huonekaluja.*
- Hankintaorganisaatioiden sekä yritysten hyvä yhteistyö mahdollistaa osaltaan green deal –sopimuksen tavoitteiden toteutumisen kun toimintatapoja ja prosesseja kehitetään. Tavoitteena on, että toimitusketjusta saadaan haitallisia kemikaaleja koskevaa tietoa vaivattomasti pyydettyäessä.
- Nämä ohjeet on tuotettu auttamaan erityisesti kalusteet ja patjat kategorialle koskevien hankintakriteerien soveltamisessa käytäntöön. Ohjeita on mahdollista hyödyntää myös laajemmin.

Todentaminen ja ympäristömerkit

Hankkijoille -
Ympäristömerkin käyttö

Ympäristömerkkien ABC

- Luotettavia ympäristösertifikaatteja ovat tyypin I -ympäristömerkit.
 - Tyypin I -ympäristömerkit ovat virallisia mutta vapaaehtoisia merkkejä, jotka perustuvat tiukkoihin ympäristövaatimuksiin ja tutkimustietoon esim. Joutsenmerkki sekä EU-ympäristömerkki (eli EU-kukka).
- Erilaisia ympäristömerkkejä ja sertifikaatteja on valtavasti markkinoilla.
 - merkkien hallinnointi ja myöntämisprosessi vaihtelee ja toimittajan vastuulla on osoittaa, että merkki täyttää tarjouspyynnön vaatimukset
- Ympäristösertifikaatit tai -merkit saattavat koskea vain tiettyä tuotteen materiaaleja ja/tai tiettyjä haitallisia aineita tai muita tuotteen ympäristönäkökohtia eivätkä ne välttämättä ole riittäviä koko tuotteen haitallisia aineita koskevien kriteerien todentamiseen.
- Green dealin hengen mukaisesti haitalliset aineet huomioivien sertifikaattien asettamista vaatimuksiksi suositellaan. Joutsenmerkin lisäksi voidaan hyväksyä muitakin sertifikaatteja, kunhan on todennettavissa, että sertifikaatti täyttää tässä kriteerissä asetetut ehdot.
- Kemikaalien hallintaan liittyen voidaan yritystä pyytää toimittamaan tietoa siitä, onko kriteerissä kiellettyjä kemikaaleja tuotteessa tai voidaan pyytää kuvaus yrityksen kemikaalien hallinnasta. Itsearviointilomake ([Haitallisten aineiden hallinta liite](#)) tuottaa hankintayksikölle tietoa yrityksen vastuullisuuteen liittyvästä toimintamallista.

Ympäristömerkkejä kannattaa käyttää hankintakriteerinä

- Hankintalainsäädännön mukaan julkisten hankintojen tulee olla avoimia, syrjimättömiä ja läpinäkyviä, ja hankintojen tulee perustua objektiivisiin ja yhdenmukaisiin kriteereihin. Joutsenmerkki ja EU-ympäristömerkki täyttävät nämä kriteerit, sillä ne ovat virallisia ympäristömerkkejä, jotka perustuvat tiukkoihin ympäristövaatimuksiin ja tieteelliseen tutkimustietoon.
- Joutsenmerkkiä tai EU-ympäristömerkkiä (EU-kukka) kannattaa käyttää vaatimuksena aina, kun se on vain järkevää ja mahdollista (esim. merkittyjä tuotteita löytyy paljon ja usealta toimittajalta)
 - Merkkien kriteerit kategorisesti kieltävät esim. kandidaattilistan aineiden käytön
 - Merkki toimii kemikaalivaatimusten täyttymisen todentamisessa
- Luotettava ympäristömerkki, kuten Joutsenmerkki tai EU-ympäristömerkki, on takuu siitä että tuote tai palvelu on tiukkojen ympäristövaatimusten mukainen.
- Virallisten ympäristömerkkien käyttö hankintakriteerinä auttaa hankintayksiköitä edistämään kestävästä kehitystä ja vähentämään hankintojen ympäristövaikutuksia.

Taustaa luotettavista ympäristömerkeistä

Ympäristömerkki	Nimi ja perustamisvuosi	Vastuutaho	Laajuus sekä tuote ja palveluryhmät	Lisätietoja
	Joutsenmerkki (1989)	Ympäristömerkintä Suomi Oy	Joutsenmerkittyjä tuotteita ja palveluita on Suomen markkinoilla noin 15 000. (4/2023) Autot ja veneet, hotellit ja ravintolat, huonekalut ja sisustus, hygienia ja kosmetiikka, koti ja keittiö, lastenhoito ja leikki, painotuotteet ja pakkaukset, pesu ja puhdistus, piha ja ulkoilu, rakentaminen, sijoittaminen, sähkölaitteet, terveydenhuolto, toimisto, tuotteet ja palvelut yrityksille, vaatteet ja tekstiilit	https://joutsemerkki.fi/
	EU-ympäristömerkki (1992)	Euroopan komissio (EUEB)	EU-ympäristömerkittyjä tuotteita ja palveluja on markkinoilla jo yli 80 000. (4/2023) Astianpesuaineet, elektroniset näytöt, huonekalut ja patjat, hygieniatuotteet, jalkineet, kasvualustat, kopiopaperit ja painotuotteet, kosmetiikka, lattianpäällysteet, maalit ja lakat, majoitusliikkeet, pehmpaperit, puhdistusaineet, pyykinpesuaineet, siivouspalvelut, tekstiilit, voiteluaineet	http://eu-ymparistomerkki.fi/

Gercken J. 2017b. Ecolabels as procurement criterion – To what extent do ecolabels indicate the prohibition of certain hazardous substances in products. http://nonhazcity.eu/wp-content/uploads/2018/11/Session3_03_Gercken_small.pdf

Ympäristömerkkien ja hankintalainsäädännön suhde

- EU:n hankintadirektiivi 2014/24/EU 43 artikla määrittelee, kuinka hankintayksikkö voi hyödyntää ympäristömerkkejä hankinnan kohteen kuvauksessa.
 - Yksittäisen ympäristömerkin vaatimisen tulee olla syrjimätöntä ja vaatimusten tulee kohdentua perustellusti hankintaan.
- Kaikilla toimittajilla tulee olla mahdollisuus saada vaadittu ympäristömerkki. Lisäksi merkin vaatimukset tulee olla laatinut kolmas osapuoli, johon merkkiä hakevalla toimijalla ei ole vaikutusvaltaa.
- EU:n hankintadirektiivi sallii suorat viittaukset ympäristömerkkiin ilman, että sen kriteereitä avataan tarjouspyynnössä tarkemmin.
- Hankintaviranomaisen on hyväksyttävä myös muu todistusaineisto vaatimusten täyttymisestä, jos hyväksytystä syystä tarjoajalla ei ole ollut mahdollisuutta saada vaadittua ympäristömerkkiä tietystä ajassa.

1/2 Ympäristömerkin käyttö: Ympäristömerkki vähimmäisvaatimuksena hankinnan kohteen kuvauksessa

Opas
ympäristömerkin
käyttämiseen julkisissa
hankinnoissa

- Hankintayksikkö voi vaatia hankinnan kohteelta tiettyä ympäristömerkkiä huomioiden, ettei vaatimus ole syrjivä ja vaatimus kohdentuu perustellusti hankintaan.
- Hankinnan kohteen vähimmäisvaatimuksista puhutaan, kun vaatimus on ehdoton: hankintaan osallistuminen edellyttää ympäristömerkkiä.
 - Vähimmäisvaatimukset tulee ilmoittaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa
 - Vaatimus voidaan osoittaa osaan ympäristömerkin vaatimuksia tai osaan tarjouspyynnön tuotteita
- Esimerkkejä (lukuarvot eivät ole sidottuja, vaan hankintayksikön määritettävissä)
 - Tarjotulla tuotteella/palvelulla on oltava Joutsenmerkki.
 - Tarjotulla tuotteella/palvelulla on oltava Joutsenmerkki viimeistään 4 kuukauden kuluttua sopimuskauden alkamisesta.
 - Tarjouspyynnön osakokonaisuuden X tuotteiden tulee täyttää Joutsenmerkin kriteerit

2/2 Ympäristömerkin käyttö: Ympäristömerkki osana laatuvertailua

- Jos ympäristömerkkiä ei voida jostakin syystä käyttää vähimmäisvaatimuksena, voidaan ympäristömerkki ottaa osaksi laatuvertailua.
- Tässä tapauksessa hankinnan valintaperusteena on hinta-laatusuhde, joka kannustaa yrityksiä ottamaan huomioon ympäristönäkökulmat tuotteissa ja palveluissa.
- Laatuvertailussa pisteytysperusteet ratkaisevat hankintakilpailun lopputuloksen. Painotuksen tulee olla riittävä > 15 %.
- Esimerkkejä (lukuarvot eivät ole sidottuja, vaan hankintayksikön määritettävissä):
 - Tarjotulla palvelulla on Joutsenmerkki = X pistettä
 - Tarjotulla tuotteella / palvelulla on Joutsenmerkki viimeistään 4 kuukauden kuluttua sopimuskauden alkamisesta = X pistettä
 - Tarjotut tuotteet täyttävät Joutsenmerkin kriteerit Y = X pistettä

1/2 Ympäristömerkkien käyttämisen muistilista hankintayksiköille

- Käy yritysten kanssa vuoropuhelua esimerkiksi siitä, kannattaako merkkiä käyttää vähimmäisvaatimuksena vai laadullisena vertailuperusteena.
- Hankintayksikön kannattaa aina tarkistaa markkinoilta, että sieltä löytyy enemmän kuin yksi ympäristömerkitty tuote tai palvelu. Tämän voit tarkistaa esimerkiksi merkkien nettisivuilta. Näin annetaan mahdollisuus kilpailulle eikä kavenneta markkinoita.
- Tiedota yrityksiä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa hankinnoista, joihin suunnitellaan otettavan ympäristömerkkejä mukaan.
 - Systemaattinen työ ympäristömerkittyjen tuotteiden hankinnassa luo ennakoitavan markkinatilanteen ja laadukkaamman kilpailuympäristön.

2/2 Ympäristömerkkien käyttämisen muistilista hankintayksiköille

Opas
ympäristömerkin
käyttämiseen julkisissa
hankinnoissa

- Sisällytä hankinta-asiakirjoissa linkki edellytettyyn ympäristömerkkiin tai kriteeriasiakirjoihin. Asiakirjat voidaan laittaa myös hankinta-asiakirjojen liitteeksi.
- Muista siirtää ympäristömerkkiä koskeva vaatimus osaksi sopimusta.
- Varmista sopimuksen aikana, että toimitetuissa tuotteissa on tarjouspyynnössä vaadittu merkki. Sama koskee palvelua (esim. ympäristömerkityt siivousaineet osana siivouspalvelua).
- Käytä aina luotettavia ympäristömerkkejä
- Huomioi myös, etteivät ympäristömerkit ole ainoa menetelmä todentaa tuotteen kemikaalisältö tai tarkastella toimijoiden soveltuvuutta kemikaalien hallinnan suhteen. Hankintayksiköt voivat kilpailutuksessa pyytää tietoja tuotteiden kemikaalisällöstä sekä toiminnasta kemikaalien hallinnan suhteen myös esimerkiksi green dealissä kehitetyllä itsearviointilomakkeella.
 - Tässä tapauksessa tarjousten arviointivastuu siirtyy voimakkaammin tilaajalle, mutta tarjoajilla on vapaampi mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuun. [Katso julkisille hankkijoille ja yrityksille suunnatut ohjeet kohdat 'Kriteerien todentaminen' ja 'Todentamisen vaihtoehtoja'](#).

Hyödyllisiä linkkejä

- [Ohjeita julkisille hankkijoille sekä yrityksille](#) (sisäleikkivälineiden kriteerin liitteet)
- [Finnwatchin sertifikaattiopas](#)
- [Global Ecolabelling Network](#)
- [Kemikaalit julkisissa hankinnoissa -itseopiskelumateriaali](#)
- [Kemikaaliturvallinen varhaiskasvatus - Yhdessä kohti terveellistä tulevaisuutta](#)

- Tutustu [Joutsenmerkityt huonekalut ja kalusteet kriteereihin](#)
- [Joutsenmerkin tuotteet ja palvelut](#)
- [EU ympäristömerkin tuotteet ja palvelut](#)
- [Jäikö vielä kysyttävää ympäristömerkeistä? Ota yhteyttä](#)

KEINO

**Kestävien & innovatiivisten
julkisten hankintojen
verkostomainen osaamiskeskus**

Lisätietoa:

jenni.rovio@motiva.fi

janne.keranen@motiva.fi

[@hankintakeino](https://twitter.com/hankintakeino)

[@keino-osaamiskeskus](https://www.linkedin.com/company/keino-osaamiskeskus)

[@hankintakeino](https://www.youtube.com/channel/UC...)

hankintakeino.fi